

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentarii Exegetici In Apocalypsim Ioannis Apostoli

Viegas, Brás

Parisiis, 1615

Rectè fecisse Esaiam, qui agens de Messiæ humilitate, & passione, eius quoque celsitudinem, & præstantiam commemorauerit. Sectio XXX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39261

est potius, quam fugata. Itaque ob tanti miraculi nouitatem simul, & magnitudinem Esaias admirandus exclamat; Generationem eius quis enarrabit? Quo eodem affectu Patres in tanti mysterij admiratione defixi loqui solent, veluti D. Greg. Nyss. orat. in diem natalem Domini: Orem, inquit, admirandam: virgo mater efficitur, & permanet virgo. Cerni nouum naturæ ordinem: in alijs mulieribus, quando aliquæ est virgo, non est mater: hic autem utrumque nomen in idem concurrit: eadem enim & mater, & Virgo est: nec virginitas partum ademit, nec partus virginitatem soluit; Decebat enim, ut qui in vitam humanam introibat, ut homines integros, incorruptosque seruares, ab incorrupta sibi deserviente integritate inieciam duceret. Eleganter quoque S. Maximus Episc. Taurinensis hom. 1. 2. & 6. in natiuitate Domini: Duas, inquit, in Christo generationes legimus, sed in utraque incomprehensa. Diuinitatis est virtus: ibi enim eum ex semetipso genuit Deus: hic eum virgo Deo cooperante concepit: ibi sine initio: hic sine exemplo: illa est ante hominem, ista supra hominem: illa incogitabilis, ista mirabilis. Generationem ergo eius quis enarrabit? sed si narrari non potest, credi potest: si lingua deficiat, fides proficit. Quid hoc est miraculi? secreto quadam, incomprehensioque conceptu procedit de mortalifamina diuina progenies. Hæc nona feminei sexus gloriæ peperit virgo, & quæ vniversa nobiscum creatura miratur, natus est homo non per hominem procreatus: nascitur Christus ex Maria, ut & sexus femineus hominem daret, & Deum præderet integritas virginalis.

Rectè fecisse Esaiam, qui agens de Messie humilitate, & passione, eius quoque cellitudinem, & præstantiam commemorauerit.

SECTIO XXX.

NON putauimus prætereundum silentio mirum, ac planè diuinum Esaiæ I. artificium in Christi humilitate, ac passione describenda. Cùm enim coepit tam multis verbis Christi opprobria, contumelias, dolores, tormenta, crucem descripsisset, eumque despectum, leprosum, ac nouissimum virorum appellasset, dixissetque eius splendorem vsque adeo obscuratum, ut in eo nihil decorem ac pulchritudinis videretur, tandemque maximis affectum iniuriis, & acerbissimis tormētis exercitatum, mortem dedecoris, cruciatuumque plenissimam obiisse: he quis propterea indignum aliquid eius altitudine, & maiestate sentiret, tanto artificio eam narrationem in contexit, ut eam subinde præclaris sententiis eiusdem Christi magnitudinem continentibus quasi pretiosis gemmis insperlerit. Igitur quinque potissimum ad Messie dignitatem spectantia commemorauit, quæ nobis in eius consideranda passione semper ante oculos obuertati voluit. Quia enim videri poterat Christus ex infirmitate, imbecillitateque affectus morte tuisse, eius infinitam potentiam in ipso statim eius narrationis initio declarauit, eum eum brachium Domini appellauit. Deinde, ne illud in mentem veniret, eum ex violento Patris imperio, ac per vim magis compulsum, quam ex obedientia propria voluntate suscepta mortem oppetiisse, illud etiam explicandum putauit, fuisse oblatum, quia voluit, omnēque illos cruciatus instar mitissimi agni incredibili patientia sustinuisse. Porro, ne insipiens aliquis audiens eum à Deo percussum, & humiliatum, cogitaret id ei propter aliqua graua, quæ suscepisset, si ignia euenisse, continuo addidit eum iniquitatem non fecisse, nec in ore eius fuisse dolium repperitum, sed Deum in eo iniquitates omnium nostrum posuisse, ut in illo omnium mortalium scelera, & flagitia vindicaret. Ne quis etiam ex illius obscurato decore, & pulchritudine minus erga illum afficeretur, docet

De ipse virginitas ampliat per partum. Greg. Nyss.

Maximus.

Esaiæ in describenda Christi humilitate rationem artificium.

in ipsa obscuracione formæ tantam oris venustatē, elegantiamque præ se tulisse, vt omnium corda, atque oculos ad se amandum, intueundumque eouertere. Denique, ne ex eo, quoddammodo aduersariis despectissimus omnium mortalium est habitus, atque per summum contemptum, plusquam dici, cogitarique potest, iniuriosè à vilissimis illis hominibus acceptus, necessariò sibi eius naturæ præstantiam, atque inexplicabilem generis nobilitatem, & splendorem ob oculos proponendum existimauit: *Generationem, inquit, eius qui enarrabis: Quæ omnia, vt magis intelligas, nonnulla de singulis breuiter appingenda duximus.*

Atque vt à potentia primum ordiamur, quam Esaias imbecillitati opposuit, ea II. illis verbis à Propheta explicata est. *Brachium Domini cui reuelatum est:* Nam per *Christus non ex imbecillitate aclus in crucem.* *brachium Domini* Christus ipse est intelligendus, qui brachium Domini dicitur ob infinitam potentiæ magnitudinem, vt ne ex imbecillitate in crucem actus fuisse putetur, quod nõ potuisset hostium suorum conatus, & impetum coëcere. Significatur verò hac interrogacione Propheta paucitas Iudeorũ, qui in Christum erant credituri: hæc enim vim habet in sacris literis hæc loquedi formula vt Psal.

18. *Delicta quis intelligit? & Eccl. 31. Beatus dicitur (Sic enim est Græcè) qui inuentus est sine macula: & qui post aurum non abiit, nec sperauit in pecunia et balauri. Quis est hic, & laudabimus eum: praterquam quoddammodo hoc sensu citantur à Paulo verba præcedentia ad Rom. 10. Sed non omnes, inquit, obediunt Euangelio, Esaias enim dicit: Domine quis credit auidius nostro: Licet enim non addat Paulus: Et brachium Domini cui reuelatum est:*

Eccl. 31. 8. *tamen eodem planè spectat vtraque interrogatio, vt habes Ioan. 12. Cum, inquit, tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum, vt sermo Esaiæ Propheta impletur, cum dixit. Domine quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui reuelatum est: Vbi cernis Ioan. 2. 37. Ioannem hunc locum de Iudeorum, qui in Christum credituri erant, paucitate intellexisse. Quod verò nequaquam de Gentibus locutus fuerit Esaias ex eo poteris cognoscere, quod cap. 52. præcedenti de multitudine Gentium, quæ Messiam receptura erant, dixerat: Parauit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium Gentium, & videbunt omnes fines terre salutare Dei nostri: quod aptè poteris transferre: Esai 52. Nudauit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium Gentium, Verbum enim Hebraicum ארם reuelare, & nudari significat, veluti Esai. 47. Discoperi humerum tuum. Est igitur sensus, Domini brachium, id est, Christum paucis quidem Iudeis, sed multis tamen Gentibus nudatum fuisse, hoc est cognitũ, & creditum, & eius diuinitatem, & potentiam, quam Verbum ipsum in humanitate ostendit, ducta similitudine ab ijs, qui cum ad ostentationem virtutum in aliquam magnam aggrediuntur brachium nudare consueuerunt: sic enim Deus, cum filium factum hominem misit in terras, ad opus redemptionis aggrediendum, perficiendumque, brachium quodammodo nudauit, quoniam in eo opere, vt pote difficillimo, & maximo, infinitam vim, & potentiam suam demonstrauit. Quo haud dubiè spectauit virgo sanctissima in suo Cantico, eum agens de incarnationis mysterio eccinit: *Fecit potentiam suam in brachio suo, vt interpretatur Cyril. Alex. 1. 8. in Ioan. c. 20. Eodem ferè reuoluitur expositio D. Augustini tract. 53. in Ioannem, cum ait**

Rom. 10. 16. *III. Christum idcirco apud Esaiam brachium Domini appellari, quod Deus Pater per Filium omnia procreauerit: Satis, inquit, ostendit brachium Domini ipsum Filium Dei nuncupatum, quia omnia per ipsum facta sunt: sicut enim tuum brachium est, per quod operatus, sic Dei brachium dictum est eius verbum, quia per verbum mundus operatus est. Cur enim homo vt aliquid operetur, brachium extendit, nisi quia non continuo sit, quod dixerit? si autem tanta potestate prævaleret, vt sine villo motu corporis sit fieret, quod diceret, brachium eius, verbum eius esset. Quibus verbis D. Aug. infinitam diuini*

brachij

In incarnationis mysterio potentiam suam demonstrauit Deus.

Luc. 1. 51. Eodem ferè reuoluitur expositio D. Augustini tract. 53. in Ioannem, cum ait

Cyril. Alex. 1. 8. in Ioan. c. 20. Eodem ferè reuoluitur expositio D. Augustini tract. 53. in Ioannem, cum ait

III. Christum idcirco apud Esaiam brachium Domini appellari, quod Deus Pater per Filium omnia procreauerit: Satis, inquit, ostendit brachium Domini ipsum Filium Dei nuncupatum, quia omnia per ipsum facta sunt: sicut enim tuum brachium est, per quod operatus, sic Dei brachium dictum est eius verbum, quia per verbum mundus operatus est. Cur enim homo vt aliquid operetur, brachium extendit, nisi quia non continuo sit, quod dixerit? si autem tanta potestate prævaleret, vt sine villo motu corporis sit fieret, quod diceret, brachium eius, verbum eius esset. Quibus verbis D. Aug. infinitam diuini

brachij

brachij

brachij

brachij

brachij potentiam, hoc est, Christi, qui est Verbum Patris, explicauit, cum dixit Patrem per huiusmodi Verbum omnia effecisse. Verum cum dicimus Patrem per Verbum tanquam per brachiū, vt aiebat Augustin. & sicut etiam docet Ioan. c. 1. omnia facere, ne intelligas dictionem, per, significare instrumentum, vt impie arbitrati sunt Ariani, ex ea loquendi formula Filium minorem esse Patre, argu-
Ioan. 1. Dicitur, Per, quid hic.

mentantes: nec enim, per, hoc loco dicit instrumentum, sed præcipuum efficiens, cuiusmodi est Filius eiusdem omnino cum Patre substantiæ, atque potentia: illudque tantum significatur Filium, sicut à Patre tanquam à suæ originis sempiterno principio habet essentiam: ita quoque habere potentiam, per quam creat eadēdem, in quā, illam, quam Pater habet: & sic Patrem dici per Filium omnia creare. Ad quem seplum interpretandi, & molliendi sunt plerique ex veteribus Patribus, sicubi Filium instrumentū, & administrum Patris vocauerunt, veluti Tertull. in lib. contra Praxeam, c. 12. & 19. & in lib. aduersus Hermodenem, c. 22. v-
Tertull.

bi Verbum ministrū, & arbitrum Patris appellat. Adoro, inquit, scripturæ plenitudi-
Clem. Alex.

nam, quæ mihi & factorem manifestat, & facta: in Evangelio vero amplius, & ministrū, atque arbitrum vestrorum inuenio sermonem. Et Clemens Alex. in Protreptico ad Gentes: Pulchre, inquit, spirans. Instrumentum Dominus hominem facit ad imaginem suā: certe ipse quoque est Dei concinnum, & aptum instrumentū, & sanctum sapientia supermundana, Verbum caeleste: quas locutiones ad sensū nobis pauld ante explicatū trahere oportet: ab iis tamē, quia durissimæ sunt, & Arianam errorem subolent, est omnino abstinendum.

Sed vt ad institutum reuertamur: cum Christus brachium Domini appellatur, manifestè offenditur, cum non solum si voluisset, potuisset se à suorum hostium manibus eripere, sed etiam illos omnino euertere. Id quod exploratum esse voluit, cum vniuersam illam cohortem, quæ ad eum comprehendendum veniebat, solo verbo perterrituit, atque prostravit: quemadmodum expendit Cyrill. Alex. lib. 11. in Ioannem: cap. 33. & D. August. tract. 112. in Ioannem, qui hoc loco Iudeis insultans, *Vbi, inquit, nunc militum cohors, & ministri principum, ac Pharisæorum? ubi terror, & munimen armorum? nempe vna vox dicentis, Ego sum, tantam turbam odiū furorem, armis; que terribilem sine telo illo percussit, repulit, stravit. Id ipsum cecinit ex persona Christi Regius vates Psalm. 87. Estimatus sum cum descendentibus in lacum, factus sum sicut homo sine adiutorio, sicut mortuus liber: Hebraicè ad verbum: Reputatus sum quasi homo, cui non fortitudo, in mortuis liber: quasi dicat: Estimatum me similem esse reliquis ad inferos descendentibus, qui non possem me neque à morte, neque ab inferorum pennis eripere: itaque infirmum, imbecillumque esse, vt ceteri sunt mortales: cum tamen vsque adeo superior, ac potentior morte essem, vt etiā mortuus, atque inter mortuos constitutus liber essem, in meaque esset potestate mori, aut nō mori: ad inferos descendere, vel non descendere: apud inferos morari diutius, aut statim me à mortuis excitare. Hæc vna fuit ex
Psalm. 87. 5. Ioan. 39. 30.*

causis præcipuis, cuius Christus inclinato capite animā efflauit Ioan. 19. Et inclinato capite tradidit spiritū, quasi mortem non audentem ad illam accedere capitis inclinatione vocauerit: vt ostēderet mortem nullam in se potuisse habere potestatem nisi ipse permisisset, vt vult D. Athan. lib. questionum ad Antiochum, quest. 76. Impletis, inquit, omnibus, quæ pati debuerat, sola mors adhuc restabat, atque hæc quidem sibi metuens appropinquare non audebat: ideo Christus eam inclinato capite vocauit: nam antequam caput inclinasset, propius accedere verébatur. Hæc ille. Quid-
D. Athanas.

ni etiam huc spectasse arbitramur Abacuch Prophetam capit. 3. cum dixit: Cornua (scilicet Crucis) in manibus eius. Cum enim non dixerit, manus eius in cornibus, sed, cornua in manibus eius, tacitè innuit in manibus eius, hoc est, in
Christus mortem inclinato vocauit capite.

potestate eius fuisse cornua Crucis hoc est, mortem, quam in Cruce patiebatur. Ex his habentis Christum non ex imbecillitate obiisse, quippe qui super ipsam mortem plenum imperium, potestatemque habuerit.

Secundò, nec etiam coactè compulsus Patris imperio, sed sponte obedienter, magno cum studio, & voluntate mortem appetiisse luculentè quoque Esai. illis verbis expoluit: *Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum.* Pro oblatu est, habetur modò Hebraicè *nagas* cum puncto *fiboler* in sinistro cornu litera *sin*: quam lectionem non putamus germanam, sed legendum esse *nagas* cum puncto *fiboler* in dextro cornu, atque hanc posterioriorem vocem transtulisse Hieronymum, non priori, quæquam eius tempore nullis adhuc punctis Hebræi in scribendo utebantur. Quod ut fiat apertius, scire oportet, multum quoad significationem interesse, si vno, aut altero modo scribatur: etenim *nagas* cum puncto *fiboler* in sinistro cornu significat repetere debitum, exigere, extorquere, veluti Es.

Esai. 58. 3.
Exo. 1. 6.

38. *Ecce in die ieiunij vestri, inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetiti: à quâ radice deducitur nomē nozes, id est, exactor Exod. 5. Præcepit ergo in die illa præfectis operum, & exactoribus populi: itaque *nagas* est exigere, & extorquere cum quadâ quali vir: at verò *nagas* cum puncto *fiboler* significat accedere, & appropinquare, veluti Genes. 27. *Accede huc, ut tangā te, Esai. 29. Eo quod appropinquauit populus iste.* Cui igitur Esai. illud apertè significare voluerit Messiam sua sponte mortem subiturū, hoc posterius verbum videtur vsurpasse, quod voluntarium accessum significat: non autem prius, quod vim quandam continet, alio qui secum ipse Propheta pugnaret, qui diceret Messiam mortem opetiisse, quia voluit: & tamen mortem ab illo fuisse quasi tributum exactam, & quasi per vim extortam. Quare videtur modò viciatà esse lectio, & punctam *fiboler* pro *fiboler* in litera *sin* collatum.*

Gen. 27. 22.
Esai. 29. 13.

Locus vitiatus in contextu Hebræo.

V I.

Posito igitur legendum esse *nagas*, id est, *accessit*, pūchra similitudine explicauit Propheta Christum sua sponte mortem obiisse, cum dixit, ad illam accessisse: est enim *accedere* proprium volentium, & qui sponte aliquid agendum suscipiunt. Quam verò cumulatè Christus hoc vaticinium impleuerit illud ostendit, quod ipsemet ad hortum, in quo se comprehendendum certò nouerat, quemadmodum discipulis disertis verbis explicauit. vltro profectus est: quid hoc enim aliud fuit, quàm ad passionem sponte accedere? Vnde ipsemet Psalmo 39. cum Patre loquens de suo in mundum ingressu ad humanum genus sua morte redimendum, (vt exposuit Paulus ad Hebr. 10.) ait

Psal. 39. 8.
Hebr. 10.
Scripturaru
caput Dei
voluntas.

In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam Deus meus voluit, & legem tuam in medio ventris mei, seu vt alij transferunt, in medio viscerum meorum, hoc est, caput, & summa omnium scripturarum ea est, vt faciam voluntatem tuam, quæ est, vt ego pro hominum salute vitam, sanguinemque profundam: id igitur ego libenti, & prompto animo accepi, eodè que perficiam: itaque hoc et tuum præceptum in medio viscerum meorum reposui, vt illud summo studio, & voluntate adimplerem. Sumiturque metaphora, vt ait Theodoretus, ab iis, qui aliquem magno amore prosequuntur, & præ amore desiderant illum intra sua viscera conicere. Tractat fusè hunc locum D. Ambrosius in comment. eius

Theodoret.
D. Ambros.

Psalmi. *Scriptum est, inquit, non solum in capite: sed in omni legis complexione venturum hominem ad conseruandum humanum genus, qui omnia vellet, quæ Deus vellet. Vnde etiam ad sacrificium passionis voluntarius accessit, meritoque prædixit Psal. 53. Voluntariè sacrificabo tibi: Atque huc etiam pertinet illud, quod Esai. subiunxit: Et voluntas Domini in manu eius dirigetur, hoc est, voluntas Patris de humani generis*

Psal. 53. 8.

redem-

redemptione per eum cumulatifsimè complebitur. Pro quo. Septuag. tràstale-
 runt: *Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκ χειρὸς αὐτῶν*, hoc est. *Vult Dominus in manu eius*; que tran-
 slatio eam vim habet, vsque adeò proptèr, & alacriter Christum iuxta Patris mandatū
 ea, quæ ad salutem hominis spectabant, impleuisse, vt cum aliquid ageret, in ma-
 nu quodammodò voluntatè Patris habuille videretur, & idem omnino fuit eū
 alicui operi manum admouisse, ac Patrem in manu, ceu per manum eius voluisse;
 imo ipsam Christi manum instrumentum fuisse paternæ voluntatis. Tanta nimi-
 rum voluntate Christus voluntatem Patris de hominum redemptione perfecit,
 vt simul atque Pater voluntatem suam declarabat, ipse in opus continuò prodi-
 ret, nec insinuata voluntate Patris tardior esset operatio, sed tunc velle Pater vi-
 deretur, cum ipse in actionem prodibat, vt meritissimè dici potuerit: *Vult Domi-*
nus in manu eius. Cui concinit illud apud eundè Esai. c. 50. cum ait ex persona Chri-
 sti: *Dominus Deus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico: retrorsum non abij;* Cor-
 pus meum dedi percipientibus, & genas meas vellentibus: *faciem meam non auerti ab increpā-*
tibus, & conspuentibus in me; que diceret: Significauit mihi Dominus passionis meæ
 mortisque acerbiter, ego autem ne nimum quidem contradixi, nec retror-
 sum abij, quasi laborem refugiens, corpusque iniuriis, tormentisque subtrahens,
 quin me ipsum vltro percipientibus, faciemque conspuentibus obieci.

Tertiò illud etiam Propheta atque etiam inculcandum duxit, Christum non
 propter scelus aliquod suum, quippe qui omnis omnino culpæ expers esset: sed *lera nostra*
 propter vniuersorum hominum peccata, quæ in se vindicanda suscepit, om-
 nia illa iniuriarum, ac tormentorum genera perpeffum fuisse: *Vere, inquit, lan-*
guores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Ipse autem vulneratus est propter iniqui-
tates nostras, atque tritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostra super eum, & lino-
re eius sanati sumus. Omnes nos quasi oneri erri animus, vnusquisque in viam suam declinauit: & po-
suit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum. Vbi imprimis aduerte illa verba, Lan-
guores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, duplicem habere sensum literale:
 vnus est de corporum mordis, & ægritudinibus, quas Christus erat curatu-
 rus: quemadmodum locum intellexit D. Matthæus capite 8. *Obrulerunt, in-*
quit, ei multos demonia habentes, & eiciebat spiritus verbo, & omnes malè habentes
curauit, vt implectetur, quod dictum est per Esaiam Prophetam dicentem: ipse infirmi-
tates nostras accepit, & ægrotatibnes portauit. Alter est de hominum peccatis, quæ
 super se vindicanda suscepit, vt pro illis satisfaceret: quem sensum tradit D.
 Petrus in 1. sua epist. cap. 2. *Tradebat, inquit, indicanti se iniuste, qui peccata nostra*
ipse pertulit in corpore suo super lignum, vt peccati mortui iniustitia vinamus, cuius lino-
re estis. Deinde obserua pro eo, quod nos habemus, *Posuit Deus in eo iniquitatem*
 omnium nostrum, posse transferri ex Hebræo: *Deus incurrere fecit in eum iniquitatem*
 omnium nostrum, vt sit sensus, peccata nostra instar numeri cuiusdam exercitus
 in Christum irruisse, & impressione facta occidisse: hanc enim vim habet inter-
 dum verbum, Hebræum *pagaa*, veluti Iudic. 8. *Tu surge, irruè in nos: & c. 15. Spon-*
dete mihi, quod non occidatis me, id est, irruatis in me. Significatur igitur vniuersorum
 hominum peccata quasi exercitum in Christum impressionem fecisse, vt cum in-
 terimerent quod nihil est aliud, quam rationem, cur Christus mortem subierit,
 eam fuisse, vt pro nostris peccatis satisfaceret: sed ex hac peccatorum in Christum
 impressione illud effectum est, vt ipsa quoque peccata per Christi mortem dele-
 rentur, & quantum est ex parte Christi, qui pro illis quoad sufficientiam cumu-
 latifsimè satisfecit, omnino interirent.

Quartò, Pergit Propheta explicare, quanquam nulla Christo in passione VIII.

species ac decor in elle videretur, si in ea tantum, quæ foris apparebant, acies intenderetur oculorum, re tamen ipsa, si mentis obtutus in personæ patientis magnitudine amore, & voluntate figeretur, pulcherrimum illud, & plus quam dici, aut cogitari potest, decorum, elegantemque exitisse. Id quod cum emphasi significat Propheta, cum dixit: *Vidimus eum, & non erat aspectus, & desideravimus eum*: Etenim verba illa, *Et desideravimus eum*, duplicem sensum recipiunt: vnus est, vt Propheta Iudæorum nomine loquatur, subaudiaturque negatio præcedens, quasi dictum sit: *Vidimus eum, & non erat ei aspectus, & non desideravimus eum*, hoc est, vi-

Christus etiã
in cruce cre-
dentibus in
eum pulcher
laan. 15. 22.

dimus eum, & non erat, cur eum magnopere expeteremus: solet enim apud Hebræos negatio prioris sententiæ in posteriore quoque subaudiri, cuiusmodi est illud Christi apud Ioannem capite 17. *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent pro: si non venissem, & locutus non fuisset eis, & Leuitici 19. Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui*: vbi Hebraicè solum est prima negatio: *Non periurabis in nomine meo, & pollues nomen Dei tui*: quæ tamen, vt patet etiam in posteriori membro intelligi debet. Alter est, vt Esaias eorum personam sustineat, qui in Christum aeternum in cruce crediderunt, & sic sensus: *Vidimus eum, & quidem primo aspectu nihil videbatur habere pulchritudinis, attamen nos, qui personæ patientis maiestatem, diuinitatem, & amorem fidei oculis cernebamus, nihil pulchrius nos vidisse existimauimus. Itaque eius decore, specièque incitati desideravimus eum, hoc est, magno voluntatis affectu, ardentissimò questu ad eum diligendum, amandumque exarsimus. Vtramque expositionem cõplexus est D. August. in comment. super Psal. 44. expendens eius Psal. inscriptionem, quæ est, *In intellectu canticum pro dilecto. Dilectus, inquit ille, visus est à persecutoribus suis, sed non in intellectu: si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent, 1. ad Cor. 2. Amemus illum: aut si inuenerimus in eo aliquid fædi, non amemus: Ecce ipse inuenit malitiam inuenerimus in eo, non amemus, quia hoc ipsum, quod car-nem indutus est, vt de illo etiam discretur: Vidimus eum, & non habebat speciem, neque decorem: si consideret misericordiam, qua factus est, & ibi pulcher est, sed Iudæorum personam gerbat Propheta, cum diceret: Vidimus eum, & non habebat speciem, neque decorem: Quare: quia non in intellectu intelligentibus autem Verbum caro factum est: magna pulchritudo est. Mibi autem absque gloriari, dixit vnus amicorum sponsi, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi: parum est, vt non inde erubescas, nisi etiam & gloriari. Nobis ergo cum credentibus, ubique sponsus pulcher accurrat pulcher in caelo, pulcher in terra, pulcher in vtero, pulcher in manibus parentum, pulcher in miraculo, pulcher in flagello, pulcher deponens animam, pulcher recipiens, pulcher in ligno, pulcher in sepulchro, pulcher in caelo, pulcher in intellectu.**

D. August.
Psal. 44. 1.

1. Cor. 2.

Galat. 6. 14.

IX.

Christi de-
gnitas, & ex-
cellentia.

Postremò, ne ex ea humilitate, quam Christus in passione demonstrauit, indignam aliquam eius maiestate, & celsitudine opinionem conciperemus, de vtraque eius generatione Propheta subiunxit: *Generationem eius quis enarrabit, vt cogitationem nostram ad contemplandam eius diuinitatem, quam habebat per æternam à Patre generationem, atque ad suscipiendam humanitatis illius, quam à matre Virgine per temporalem ortum acceperat, sanctitatem, puritatem, & propter hypostaticam ad Verbum vnionem, excellentiam, dignitatemque traduceret. Quam etiam ob causam, cum eius passionem commemorauit illis verbis, *percussus à Deo*, sic locutus est, vt transferri posset, *percussus Deum*: est enim Hebraicè *דום מכה אל הים* quod rectè etiam reddi potest, *percussus Deum*, cum nulla inter vtramque vocem sit interiecta præpositio: iuxta quam translationem vtraque Christi natura declaratur, exprimiturque eum, qui in vera humanitate patiebatur, simul verum Deum esse. Quod Esaias non hoc tantum loco præstitit, sed*

sed

sed multis etiam aliis, cum de primo Messia in humilitate aduētu differit, de eius celsitudine mentionem facit, veluti cap. 7. cum eius infantiam descripsisset illis verbis, *Butyrum, & mel comeder, ne rerum quoque ignorantia similem reliquis infantibus putaremus, addidit, Vt sciat reprobare malum, & eligere bonum*: id est, vt habetur Hebraicè, in sciendo, seu, cum sciat in ea ipsa aetate reprobare malum, & eligere bonum. Et cap. 8. cum dixisset: *Accessi ad Prophetissum, & concepit, & peperit filium, qui- bus verbis Verbi in carnatio in Virgine prædicatur, vt fusè disputauimus sect. 17.* statim adiunxit: *Antequam sciat puer vocare patrem suum, & matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samaria.* Etc. 9. cū dixisset: *Parnulus est nobis, & filius datus est nobis*: quia infantis, & paruuli nomen imbecillitatem notare poterat, continuo attexit: *Et factus est principatus super humerum eius*: quasi diceret: Nemo existimet infantem istum imbecillum esse instar reliquorum infantium, licet enim humeros per aetatem teneros, infantileque habeat, tantum tamen in illis ob latentem diuinitatem robur, fortitudoque inerit, vt totius orbis imperium in iis ipsis infantilibus humeris imperator orbis sustineat. Nec verò Esaias dumtaxat, sed reliqui etiam Prophetae eodem artificio vsi sunt: nam & Abacuch cap. 3. cum Christum in crucem agendam vaticinatus fuisset illis verbis: *Cornua in manibus eius*: quàm primum eius aeternitatem, & potentiam magnificis verbis exposuit subiiciens: *Ibi abscondita est fortitudo eius, contriti sunt montes seculi, incuruati sunt colles mundi ab itineribus aeternitatis eius.* Id quod in cæteris omnibus procliuè esset ostendere, nihil longius, quàm præfens institutum postulet, progrediendum foret.

Decimum sextum testimonium ex illis verbis Esaiæ 62.

*Propter Sion non tacebo, & propter Hierusalem non quiescam, donec egrediatur
Vt splendor iustus eius, & saluator eius Vt lampas accendatur.*

SECTIO XXXI.

PUlerum quoque est illud apud eundem Esaiam vaticinium, c. 62. *Propter Sion non tacebo, & propter Hierusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor iustus eius, & saluator eius ut lampas accendatur*: quod ad primum Messia aduentum pertinere est communis sententia, quam præter alios tradunt D. Hieron. & Cyrill. Alex. in comment. super Esaiam, D. Athan. de communi essentia Patris, Filij, & Spiritus sancti, & alij. De Messia autem sermonem esse manifestum est ex eo, quod *iusti* nomenclatura, qua hoc loco vitur Propheta, propria est Messia: quippe qui in sacris literis *iustus* per antonomasiam appellari consuevit, veluti apud eundem Esaiam cap. 1. *Vocaberis ciuitas iusti, vrbis fidelis*: vbi est sermo de Ecclesia, quæ ciuitas iusti nomen iusti, id est, Messia appellanda prædicatur. *Hæc*, inquit Hier. perspicue de Ecclesia, quæ in Dominum creditura est, tam de Indæis, quam de Gentibus propheticus sermo complectitur. *Vrbis autem iusti, hoc est, Domini saluatoris vocabitur: fidem quoque appellant, seu metropolim iuxta septuaginta ostendit ab iis appellandam: qui in Domino credituri sunt.* Et capite quadragesimo quinto: *Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum*: & Hier. 23. *Hoc est nomen, quod vocabunt eum Dominus iustus noster*: & Amos 2. 6. *Super tribus sceleribus Israël, & super quatuor non conuertam eum pro eo, quod vendiderit pro argento iustum: quem locum ad literam de venditione Christi, quicquid alij sentiant, intelligendam arbitramur cum Galatino libro quarto Arcanorum Catholice veritatis, capit. 24. & Hadriano Fino libro 6. flagelli*

Yy ij